

انسان، اسلام
و مکتب‌های مغرب‌زمین
انسان در انتخاب فاجعه یا فلاح

بنیاد شریعتی

سرشناسه	: شریعتی، علی، ۱۳۱۲ - ۱۳۵۶ .
عنوان و نام پدیدآور	: انسان، اسلام و مکتب‌های مغرب زمین: انسان در انتخاب فاجعه یا فلاح / علی شریعتی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه بنیاد فرهنگی دکتر علی شریعتی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۴ ص.
شابک	: 978-600-5365-12-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
عنوان دیگر	: انسان در انتخاب فاجعه یا فلاح
موضوع	: انسان‌گرایی
موضوع	: مکتب‌های جلمعه شنسی
موضوع	: اسلام و انسانگرایی
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۹ ۸۶ الف ۷۷/۷ BP۲۳۳
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۲۲۰۴۰۲

به نام خدا

انسان، اسلام و مکتب‌های مغرب زمین، انسان در انتخاب فاجعه یا فلاح

نویسنده: دکتر علی شریعتی

لیتوگرافی الوان - چاپ و صحافی: پژمان

طرح روی جلد: حسن کریمزاده

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰ - شمارگاه ۳۱۰۰

قیمت: ۳۰۰۰۰ ریال

ناشر: موسسه بنیاد فرهنگی دکتر علی شریعتی مزینانی

مرکز پخش: انتشارات چاپخش

نشانی: تهران، میدان انقلاب، بازارچه کتاب، پلاک ۱۲

تلفن: ۶۶۴۰۴۱۱۰ فکس: ۶۶۴۹۳۴۷۵

صندوق پستی: ۱۳۱۴۵-۱۷۳۷

کلیه حقوق محفوظ است

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۶۵-۱۲-۲

یادداشت

قریب به سی سال از چاپ مجموعه آثار شریعتی توسط «دفتر تدوین و تنظیم مجموعه آثار دکتر علی شریعتی» می گذرد. چاپ آثار مکتوب و شفاهی شریعتی از سال ۱۳۵۷ به شکل مجموعه ای و نیز موضوعی، برخاسته از یک ضرورت بود. حجم وسیع و تنوع موضوعی این آثار، وجود چاپ های متعدد و پراکنده و با نام های مستعار از زمان حیات او تا آغاز انقلاب در جامعه و نیز بسیاری از مکتوبات و کنفرانس هایی که تا آن زمان، هرگز به چاپ نرسیده بود، عرضه مجموعه ای منسجم را ضروری می ساخت. هدف اصلی دست اندرکاران این مجموعه آثار قبل از هر چیز مقابله با خطر دخل و تصرف، تشییع و سوء استفاده از این میراث بود. شریعتی از هجده سالگی تا چهل و سه سالگی در حوزه های متنوعی چون ادبیات، دین، عرفان، جامعه شناسی، تاریخ و... سخن گفته و قلم زده است و طبیعتاً هرگونه قضاوت دقیق و عادلانه در باره افکار و اندیشه های او بدون رجوع به چنین مجموعه منسجمی ناممکن است. این «دفتر»

پس از تدوین و تنظیم سی و شش مجموعه آثار (آخرین جلد آثار جوانی است که در سال ۱۳۸۶ در اختیار خوانندگان قرار گرفته) وظیفه خود را به پایان برده است.

امروز اما شریعتی با طیف جدیدی از مخاطبان روبروست. مخاطبانی جوان که نیازهایی جدید و پرسش‌هایی متفاوت دارند و قطعاً مجال و حوصله کافی برای مطالعه سی و شش مجموعه آثار را ندارند. مواجهه با سی و شش جلد اثر برای مخاطب جوانی که او و زمانه‌اش را نشناخته، مقدماً غیرممکن است. بسیاری از کنفرانس‌ها و نوشته‌های شریعتی که برای نسل گذشته نام‌های آشنایی بوده‌اند و در ذیل مجموعه آثار و گهگاه با نام‌هایی متفاوت قرار گرفته‌اند، امروزه برای مخاطب جوان شریعتی ناآشناست. از این رو اگر تا دیروز، «جمع‌آوری» و «انسجام» آثار او ضرورتی حیاتی برای حفظ یکپارچگی آن بود، امروز چنین پیدا است که به‌منظور آشنایی مخاطب جوان با اندیشه‌های وی، گزیده‌متون او لازم است که به همان شکل اولیه، یعنی رساله‌های کوچک و کنفرانس‌های مجزا با عناوین اولیه بار دیگر چاپ و نشر یابد. هر یک از این کتاب‌های کوچک و موضوعی می‌تواند و قرار است دعوتی باشد برای ورود به زندگی شریعتی و نیز اندیشه‌های او.

شریعتی سال‌هاست که در کانون توجهات، سوء تفاهات و تحولات سیاسی و اجتماعی و نیز فردی سه نسل قرار داشته و دارد و هر بار به گونه‌ای خواننده و فهمیده شده است. حتی اگر نتوان مسئولیت این خوانش‌های گوناگون و گاه متضاد را بر

عهده او گذاشت اما چنین پیداست که او توانسته به رغم زمینه و زمانه متفاوت مخاطب‌های متفاوتی را در محضر خود بنشانند. اندیشه‌ای منشوری و زیستی غنی که ضرورتاً باید در ذیل یکدیگر فهمیده شوند چه در راستای همدلی با آن و چه به قصد نقدش. کتاب‌هایی که به این منظور در اختیار خوانندگان جوان قرار می‌گیرد گزینشی است از میان مجموعه آثار، در اکثر موارد با همان عنوانی که در زمان حیات شریعتی نشر یافته و مخاطب خود را درگیر ساخته است. این گزینش‌ها و اولویت‌بندی‌ها از میان متون دیروزی، عمدتاً با در نظر گرفتن دغدغه‌ها و پرسش‌های امروزی خوانندگان جوان شریعتی صورت می‌گیرد. با این تلقی که شاید پشت کردن به دیروز، شرط اصلی رفتن به سوی فردا نباشد، با این باور که عبور از گذشته به یمن مرور دوباره آن میسر است و نهایتاً با این تصور که هنوز بسیاری از حرف‌های شریعتی ناشنیده باقی مانده‌اند. کافی است زاویه دید و جایگاه همیشگی‌مان را ترک کنیم و از زاویه‌ای تازه و برآمده از تجربیات متفاوت فردی، اجتماعی و فرهنگی به آن حرف‌ها بنگریم. نشان دادن پرسش‌های جدید در برابر متن قدیم شاید مخاطب جدید شریعتی را به پاسخ‌هایی متفاوت راه برد. امید است در ضمن نکات زیر نیز بایسته ذکر است:

۱. این سلسله کتاب‌ها با رسم الخط جدید منتشر می‌شوند.
۲. در برخی موارد با الهام از گفته‌های دکتر شریعتی برای کتاب نام برگزیده‌ایم.
۳. هر جا که برای فهم بهتر مطلب افزودن کلمه یا عبارتی

ضروری تشخیص داده شده آن را در میان [] قرار داده‌ایم.

۴. به منظور رعایت امانت، هر جا شخص شریعتی جایی را خالی گذاشته، تا حد امکان عیناً حفظ کرده‌ایم.

۵. اگر کلمه یا کلماتی در نوار یا نوشته قابل تشخیص و حتی حدس زدن نبوده‌اند، یا در متن دست‌نویس جاافتادگی وجود داشته به جای آن از علامت «...» استفاده کرده‌ایم.

۶. در محل فقدان یک الی چند صفحه از دست‌نویس، از علامت «...» بهره گرفته‌ایم.

بنیاد فرهنگی دکتر علی شریعتی

مقدمه

«انسان، اسلام و مکتب‌های مغرب زمین» در گذشته در مجموعه آثار ۲۴ به نام انسان توسط دفتر تدوین و تنظیم مجموعه آثار به چاپ رسیده است. این رساله در تاریخ زندگی شریعتی، صفحه تلخی است. چاپ این کتاب در روزنامه کیهان به دنبال آزادی شریعتی در سال ۱۳۵۴، این شائبه را دامن زد که این نوشته پیش شرط آزادی او بوده است. به دنبال درج این کتاب که به شکل مسلسل در روزنامه کیهان به چاپ می‌رسید، شریعتی خود را مجبور می‌دید که برای رفع شبهه در میان دوستانش، به دادگستری شکایت برد تا دست کم در تاریخ ثبت شود.

این کتاب که با تکیه بر روش تطبیقی - قیاسی به مطالعه و نقد مارکسیسم و نسبت آن با اسلام می‌پردازد، بخشی از دروس کلاس‌های دانشگاه مشهد بوده که توسط دانشجویان به صورت منظم به نگارش در آمده است. دانشجویان دانشگاه مشهد در همان زمان تعداد محدودی از متن فوق را تکثیر می‌کنند، اما ساواک، پس از آزادی شریعتی از زندان، از آنجا که تصور می‌کرده این متن تاکنون منتشر نشده است، جهت لوٹ کردن

شریعتی آن را به گونه‌ای مخدوش و با جا به جایی بسیاری از پاراگراف‌ها و با تغییر نام آن به «مارکسیسم ضد اسلام» در روزنامه کیهان به چاپ می‌رساند. در سال ۵۵ برخی از مخالفان نظام شاهنشاهی در ضدیت با مارکسیسم همان متن چاپ شده در کیهان را با همان حروف و ستون‌بندی، در کتابی مستقل تحت عنوان «مارکسیسم - اسلام» به چاپ می‌رسانند که این امر موجب رنجش شریعتی می‌شود.